

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

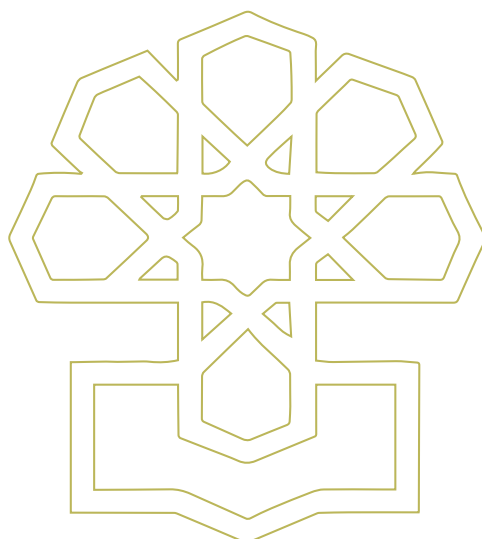

دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ

گروه دین، ارشاد اسلامی
و اوقاف

شماره مسلسل:
۲۷۰۱۹۶۵۰

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۱۲/۱۳

ارزیابی عملکرد قانون بودجه ۱۴۰۲ کل کشور در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف

سینا عصاره‌نژاد دزفولی، سیدحسنعلی سیاحی‌زاده فرد

چکیده

در گزارش پیش‌رو، اعتبارات مصوب و تحقق یافته قانون بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف مورد بررسی قرار گرفت. براساس اطلاعات و گزارش‌های دریافتی از دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ، در ۹ ماهه نخست سال ۱۴۰۲ به‌طور میانگین تنها حدود ۵۸ درصد از اعتبارات هزینه‌ای و حدود ۳۱ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این دستگاه‌ها تحقق یافته است. در برخی از موارد مانند اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، هیچ‌گونه عملکردی وجود نداشته است. در نهایت، می‌توان عللی را از آسیب‌شناسی عملکرد قانون بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف برای عدم تحقق اعتبارات برشمرد که عبارتند از: عدم تحقق بند «ه» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه دین و تبلیغ، کند شدن فرایندهای دیوان سالارانه میان سازمان‌های حوزه دین و تبلیغ و سازمان برنامه و بودجه به علت ساختار جدید قانون بودجه و اصلی و فرعی کردن سازمان‌ها، عدم شفافیت در شاخص‌های تخصیص بودجه سازمان‌های دینی و تبلیغی، هزینه شدن بخش قابل توجهی از بودجه سازمان‌های دینی و تبلیغی جهت جبران خدمات کارکنان به‌دلایلی مانند عدم رشد متناسب بودجه دستگاه‌ها همگام با تورم سالیانه.

یکی از اصلی ترین عوامل موفقیت یک سیاست، برنامه یا قانون، ارزیابی میزان و نحوه اجرایی سازی آن است. ارزیابی میزان و نحوه تحقق تخصیص اعتبارات تصویب شده در قوانین بودجه سنواتی و کاوش علل عملکرد پایین تر از میزان در نظر گرفته شده و یا عدم تخصیص این اعتبارات، یکی از مهم ترین گام های سیاستگذاری و قانونگذاری صحیح و یکی از اصلی ترین گام ها در دقیق تر شدن برآوردها و پیش بینی ها برای تهیه و تدوین لوایح و قوانین بودجه سنواتی است. به بیان دیگر، فهم علل هر کدام از موارد عدم تحقق تخصیص مقادیر در نظر گرفته شده و یا تخصیص کمتر یا بیشتر از این میزان در قوانین بودجه سنواتی، تأثیراتی فراوان در تحلیل ها و برآوردهای پیش رو خواهد داشت. به همین جهت، اکنون که مجلس شورای اسلامی در آستانه دریافت جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ قرار دارد؛ در گزارش پیش رو تلاش خواهد شد تا شمایمی از میزان تحقق اعتبارات حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ ارائه شود و پس از آن در سایه تحلیل کلی ارقام، به بررسی مشکلات عدم عملکرد یا عدم اجرای هر یک از اعتبارات مورد نظر پرداخته شود، تا بتوان مبتنی بر این ارزیابی، مقدمات تصویب قانون بودجه کارآمدتری را برای سال ۱۴۰۳ رقم زد.

۱.۲ اعتبارات مصوب و ابلاغی حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف، به تفکیک هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای در سال ۱۴۰۲

در جدول ۱ مجموع اعتبارات مصوب و ابلاغی هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای سازمان تبلیغات اسلامی، مجمع جهانی اهل بیت (ع)، دفتر تبلیغات اسلامی، سازمان اوقاف و امور خیریه، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، شورای عالی حوزه علمیه خراسان و ستاد امر به معروف و نهی از منکر در قانون بودجه سال ۱۴۰۲، به گزارش این دستگاه ها ارائه شده است.^۱

جدول ۱. اعتبارات مصوب و ابلاغی حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف، به تفکیک هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای (میلیون ریال)

جدول	شماره طبقه بندی	عنوان ردیف	اعتبار مصوب		اعتبار ابلاغی	
			تملك دارایی های سرمایه ای	هزینه ای	تملك دارایی های سرمایه ای	هزینه ای
۷	۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۱۴۷۰۶۲۸	۱۵۰۵۷۰۰۰۰	۱۴۲۰۴۶۰	۱۵۰۱۰۲۰۹۰۰
۷	۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت (ع)	۵۰۴۸۳	۱۰۳۲۳	۵۰۲۹۰	۱۰۲۹۱۰۰۶۹
۷	۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	-	۴۰۱۴۲۰۰۰۰	-	۴۰۰۱۷۰۷۴۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۷۳۰۰۰	برنامه ساماندهی و حمایت از فعالیت های فرهنگی، تبلیغی و ترویجی	-	-	-	۲۰۰۶۶۰۳۷۵
۱-۷	۱۷۰۵۰۴۳۰۰۰	برنامه حمایت از تولید محتوای فرهنگی و هنری در فضای مجازی	-	-	-	۱۳۹۰۹۳۶
۱-۷	۱۷۰۸۰۲۱۰۰۰	برنامه پژوهش های دینی، علمی و کاربردی	-	-	-	۷۳۹۰۷۷۰
۱-۷	۱۸۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش نیروی انسانی متخصص	-	-	-	۱۰۰۷۱۰۶۵۸
۷	۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۶۰۶۵۸۰۸۳۰	۹۷۰۰۰۰۰	۶۰۶۵۸۰۸۳۰	۹۷۰۰۰۰۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۷۶۰۰۰۱	تعمیر و تأمین تجهیزات و ماشین آلات	۸۰۸۳۰	-	۸۰۸۳۰	-
۹	۵۱	کمک به آستان های مقدس	۶۰۶۵۰۰۰۰۰	-	۶۰۶۵۰۰۰۰۰	-
۷	۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۱۰۵۰۰	۹۱۳۰۵۰۰	۱۰۴۴۰	۸۸۶۰۰۹۴
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۵۰۰۰	ایجاد، حمایت، اعزام و پذیرش جماعت های تقریبی	۰	۲۶۷۰۲۵۰	۰	۲۵۹۰۲۳۲

۱. بیات، موسی. نامه مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی پیرامون دریافت عملکرد بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف. مخاطب نامه: دستگاه های حوزه دین و تبلیغ، ۱۴۰۲، ۱۲/۱۲/۲۰۱۶-۱۶۲۰، ص ۸۲-۲.

جدول	شماره طبقه‌بندی	عنوان	اعتبار مصوب		اعتبار ابلاغی	
			هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۱-۷	۱۷۰۸۰۳۲۰۰۰	توسعه فعالیت‌های خبری و تولید برنامه‌های تقریبی و به‌روزرسانی پایگاه اطلاع‌رسانی	۴۲۰،۰۰۰	۰	۴۰۷،۴۰۰	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۱۰۰۰	برگزاری کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی و همایش‌های استانی و منطقه‌ای	۱۳۵،۰۰۰	۰	۱۳۰،۹۵۰	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۷۰۰۰	برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی تقریب مذاهب اسلامی	۶۰،۰۰۰	۰	۵۸،۲۰۰	۰
۱-۷	۱۷۰۸۰۲۹۰۰۰	حمایت از مطالعات و پژوهش‌ها در زمینه‌های مرتبط	۱۶،۲۵۰	۰	۱۵،۷۶۲	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۳۰۰۰	حمایت از برگزاری همایش‌ها و سمینارهای علمی و تخصصی حوزه ذی‌ربط	۱۵،۰۰۰	۰	۱۴،۵۵۰	۰
۱-۷	۱۷۰۳۰۷۰۰۰۰	توسعه همکاری‌های فرهنگی بین‌الملل	۰	۱،۵۰۰	۰	۱،۴۴۰
۷	۱۱۴۰۲۵	شورای عالی حوزه علمیه خراسان	۴۰۷۰۶،۴۴۰	۴۰۳،۸۵۷	۴۰۷۰۶،۴۴۰	۴۰۳،۸۵۷
۷	۱۱۴۳۵۰	ستاد امر به معروف و نهی از منکر	۱۰۲۶۱،۰۰۰	۵۰۴۸۳	۱۰۲۲۳،۱۷۰	۵۰۲۹۰

۳. وضعیت تحقق اعتبارات حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف به تفکیک هزینه‌ای و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای تا آذرماه سال ۱۴۰۲

در جداول ۲ و ۳ به ترتیب میزان اعتبار تخصیص داده شده به دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ تا آذرماه سال ۱۴۰۲ و درصد تحقق این اعتبارات از سوی سازمان برنامه و بودجه تا زمان مزبور، به تفکیک هزینه‌ای و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای ارائه شده است.

جدول ۲. وضعیت تحقق اعتبارات حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف به تفکیک هزینه‌ای و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای تا آذرماه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

جدول	شماره طبقه‌بندی	عنوان	تخصیص تا آذرماه (مطابق با گزارش دستگاه)	
			هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۷	۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۹۰،۷۷۷،۸۴۰	۳۰،۰۰۰
۷	۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت (ع)	۷۷۰،۲۰۰	۲،۵۰۰
۷	۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۲،۷۲۳،۰۸۰	-
۱-۷	۱۷۰۱۰۷۳۰۰۰	برنامه ساماندهی و حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، تبلیغی و ترویجی	۱،۴۰۰،۵۱۵	-
۱-۷	۱۷۰۵۰۴۳۰۰۰	برنامه حمایت از تولید محتوای فرهنگی و هنری در فضای مجازی	۹۴،۸۴۳	-
۱-۷	۱۷۰۸۰۲۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های دینی، علمی و کاربردی	۵۰۱،۳۸۹	-
۱-۷	۱۸۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش نیروی انسانی متخصص	۷۲۶،۳۳۱	-
۷	۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۵۸۱،۶۰۴	۳۰،۸۰۴،۰۰۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۷۶۰۰۱	تعمیر و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	-	۴،۰۰۰
۹	۵۱	کمک به آستان‌های مقدس	-	۳۰،۸۰۰،۰۰۰

جدول	شماره طبقه‌بندی	عنوان	تخصیص تا آذرماه (مطابق با گزارش دستگاه)	
			هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۷	۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۵۹۲,۹۵۰	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۵۰۰۰	ایجاد، حمایت، اعزام و پذیرش جمعیت‌های تقریبی	۱۷۳,۴۷۱	۰
۱-۷	۱۷۰۸۰۳۲۰۰۰	توسعه فعالیت‌های خبری و تولید برنامه‌های تقریبی و به‌روزرسانی پایگاه اطلاع‌رسانی	۲۷۲,۶۲۰	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۱۰۰۰	برگزاری کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی و همایش‌های استانی و منطقه‌ای	۸۷,۶۲۸	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۷۰۰۰	برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی تقریب مذاهب اسلامی	۳۸,۹۴۶	۰
۱-۷	۱۷۰۸۰۲۹۰۰۰	حمایت از مطالعات و پژوهش‌ها در زمینه‌های مرتبط	۱۰,۵۴۸	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۳۰۰۰	حمایت از برگزاری همایش‌ها و سمینارهای علمی و تخصصی حوزه ذی‌ربط	۹,۷۳۷	۰
۱-۷	۱۷۰۳۰۷۰۰۰۰	توسعه همکاری‌های فرهنگی بین‌الملل	۰	۰
۷	۱۱۴۰۲۵	شورای عالی حوزه علمیه خراسان	۲,۱۳۶,۶۰۰	۷۴,۰۴۹
۷	۱۱۴۳۵۰	ستاد امر به معروف و نهی از منکر	۶۴۰,۰۰۰	۲,۲۵۰

جدول ۳. درصد تحقق اعتبارات حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف به تفکیک هزینه‌ای و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای تا آذرماه سال ۱۴۰۲

جدول	شماره طبقه‌بندی	عنوان دستگاه / ردیف مصرفی بودجه	درصد تحقق تا آذرماه سال ۱۴۰۲	
			هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۷	۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۶۴,۷۴	۲۱,۰۵
۷	۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت (ع)	۵۱	۵۰
۷	۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۶۷,۷۷	-
۱-۷	۱۷۰۱۰۷۳۰۰۰	برنامه ساماندهی و حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، تبلیغی و ترویجی	۶۷,۷۷	-
۱-۷	۱۷۰۵۰۴۳۰۰۰	برنامه حمایت از تولید محتوای فرهنگی و هنری در فضای مجازی	۶۷,۷۷	-
۱-۷	۱۷۰۸۰۲۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های دینی، علمی و کاربردی	۶۷,۷۷	-
۱-۷	۱۸۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش نیروی انسانی متخصص	۶۷,۷۷	-
۷	۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۵۹,۹۵	۵۷,۱۲
۱-۷	۱۷۰۱۰۷۶۰۰۱	تعمیر و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	-	۴۵,۳
۹	۵۱	کمک به آستان‌های مقدس	-	۵۷,۱۴
۷	۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۶۶,۹۱	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۵۰۰۰	ایجاد، حمایت، اعزام و پذیرش جمعیت‌های تقریبی	۶۸,۷۷	۰
۱-۷	۱۷۰۸۰۳۲۰۰۰	توسعه فعالیت‌های خبری و تولید برنامه‌های تقریبی و به‌روزرسانی پایگاه اطلاع‌رسانی	۶۶,۹۱	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۱۰۰۰	برگزاری کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی و همایش‌های استانی و منطقه‌ای	۶۶,۹۱	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۷۰۰۰	برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی تقریب مذاهب اسلامی	۶۶,۹۱	۰
۱-۷	۱۷۰۸۰۲۹۰۰۰	حمایت از مطالعات و پژوهش‌ها در زمینه‌های مرتبط	۶۶,۹۲	۰
۱-۷	۱۷۰۱۰۸۳۰۰۰	حمایت از برگزاری همایش‌ها و سمینارهای علمی و تخصصی حوزه ذی‌ربط	۶۶,۹۲	۰
۱-۷	۱۷۰۳۰۷۰۰۰۰	توسعه همکاری‌های فرهنگی بین‌الملل	۰	۰
۷	۱۱۴۰۲۵	شورای عالی حوزه علمیه خراسان	۴۵,۳۹	۱۸,۳۳
۷	۱۱۴۳۵۰	ستاد امر به معروف و نهی از منکر	۵۲,۳۲	۴۲,۵۳
		میانگین	۵۸,۲۹	۳۱,۵

مطابق با جداول بالا، به طور میانگین تنها حدود ۵۸ درصد از اعتبارات هزینه‌ای و حدود ۳۱ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف تحقق یافته است و این امر نشان‌دهنده آن است که دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ با مشکل جدی عدم تخصیص کامل اعتبارات مصوب قانون بودجه روبه‌رو هستند. موضوعی که عملاً باعث شده، در برخی از موارد مانند اعتبارات پیش‌بینی شده تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای دستگاهی مانند مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی تا آذرماه سال ۱۴۰۲ به هیچ میزان تحقق نداشته باشد. موضوعی که منجر به افزایش بیش از پیش مشکلات و موانع تحقق هریک از عناوین مذکور شده و بر چالش‌های موجود این حوزه می‌افزاید.

۴. آسیب‌شناسی عملکرد قانون بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه سازمان‌های دینی و تبلیغی کشور

در ادامه، مبتنی بر آسیب‌شناسی حاصل از بررسی‌های انجام شده به اهم علل عدم تحقق و یا تحقق ناقص اعتبارات منظور در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ برای دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ پرداخته خواهد شد.

۴-۱. عدم تحقق بند «ه» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه دین و تبلیغ

بنابر بند «ه» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۴۰۲، شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت موظفند ۱٪ از هزینه‌های خود را صرف «هم‌افزایی و ارتقای فعالیت‌ها و تولیدات فرهنگی از قبیل موضوعات قرآنی و...» نمایند. براساس گزارش‌های دریافت شده از دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ و همچنین بنا به گزارش سازمان برنامه و بودجه کشور، می‌توان گفت که این اعتبارات از جانب دستگاه‌های مکلف شده در قانون، تخصیص داده نشده و هیچ‌گونه اعتباری ناظر به بند حاضر توسط دستگاه‌های مربوطه، در سال جاری دریافت نشده است.^۱ لذا به‌طور کلی می‌توان گفت که مکلف کردن سازمان‌های مزبور جهت تخصیص ۱٪ از بودجه خود به حوزه مورد نظر، کمکی به گسترش و ارتقای فرهنگ دینداری جامعه نکرده است. به‌علاوه اینکه در نظر گرفتن چنین اعتباراتی که تجارب گذشته حاکی از عدم تحقق آنها در زمان اجرایی‌سازی قانون بودجه است، علاوه بر طفیلی نمودن حوزه دین و فرهنگ نسبت به دیگر حوزه‌ها، این تصور را برای سیاست‌گذاران و قانونگذاران به وجود می‌آورد که اعتبارات لازم جهت انجام وظایف دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ در قانون تأمین شده و طبیعتاً این دستگاه‌ها باید مطابق با آن در حوزه مربوط به خود عملکرد داشته باشند، حال همان‌طور که بیان شد، گزارش‌های دریافت شده حاکی از آن است که در عمل این ماده هیچ‌گونه عملکردی نداشته است. در حالی که براساس بند «۳۱» بخش «امکانات» اصول سیاست فرهنگی کشور، مصوب ۱۳۷۱/۰۶/۰۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی، نظام بودجه‌ریزی در حوزه فرهنگ، دین و تبلیغ باید متضمن حفظ جایگاه مناسب برای بخش حاضر در نظام بودجه‌ریزی کشور بوده و تخصیص اعتبارات به‌نحوی باشد که ثبات مالی لازم برای برنامه‌ریزی درازمدت فراهم شود و فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی تابع تغییرات بودجه جاری کشور نباشد [۲].

۴-۲. کند شدن فرایندهای دیوان سالارانه میان سازمان‌های حوزه دین و تبلیغ و سازمان برنامه و بودجه به علت ساختار جدید قانون بودجه و اصلی و فرعی نمودن سازمان‌ها

در ساختار برنامه‌ریزی بودجه سال ۱۴۰۲، سازمان‌ها به دو دسته اصلی و فرعی تقسیم شده‌اند. در این شیوه از برنامه‌ریزی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان‌های فرعی مکلفند که موافقت‌نامه‌های خود را ابتدا به تأیید سازمان اصلی برسانند. در واقع سازمان‌های اصلی حلقه وصل سازمان‌های فرعی با سازمان برنامه و بودجه به حساب می‌آیند. به‌اذعان مسئولین مربوطه در دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ،^۳ این شیوه از مدیریت سازمان‌ها بر فرایندهای اداری و دیوان سالارانه مرتبط با بودجه افزوده است. به‌نحوی که در گذشته هر سازمان به شکلی جداگانه با سازمان برنامه و بودجه ارتباط داشت، اما در حال حاضر علاوه بر ارتباط با سازمان برنامه و بودجه، این سازمان‌ها ناچارند تا با سازمان اصلی خود مرتبط شوند. مضاف آنکه، سازمان‌های اصلی به‌واسطه حلقه وصل بودنشان، با رشد فرایندها و گزارش‌های اداری مواجه شده‌اند و همین امر سبب شده تا ارتباط میان همه سازمان‌ها با سازمان برنامه و بودجه کندتر از گذشته شود. نکته دیگر آن که بسیاری از سازمان‌های فرعی بیم آن را دارند که در ادامه، سازمان‌های اصلی آنها در تأیید برنامه‌ها و موافقت‌نامه‌های ایشان همراهی لازم را نداشته باشند.

۱. بند «ه» تبصره «۹» - در راستای ارتقای اخلاق و فرهنگ اسلامی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در این قانون مکلفند یک درصد (۱٪) از هزینه‌های خود را برای هم‌افزایی و ارتقای فعالیت‌ها و تولیدات فرهنگی از قبیل موضوعات قرآنی، نمایشی، جوانی جمعیت، مطبوعاتی، رسانه‌ای نوین، نشر و کتاب و تولید محتوای فرهنگی فاخر فارسی در فضای مجازی و گردشگری، توسعه و آموزش سواد رسانه‌ای اختصاص دهند.
۲. بیات، موسی. نامه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پیرامون عملکرد بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف. مخاطب نامه: دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ، ۱۴۰۲، ۱۲۱۷۱/۱۶۲۰۰-۸۲، ص ۲.
۳. بیات، موسی. نامه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پیرامون عملکرد بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف. مخاطب نامه: دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ، ۱۴۰۲، ۱۲۱۷۱/۱۶۲۰۰-۸۲، ص ۲.

به عبارت دیگر، این سازمان‌ها معتقدند در ساختار اصلی این اجازه و امکان برای سازمان‌های اصلی وجود دارد تا در تخصیص بودجه و برنامه‌های ایشان دخالت نمایند. اگرچه که تاکنون هیچ گزارشی از این آسیب حاصل نیامده، اما تشریح محدوده اختیارات سازمان‌های اصلی از خواسته‌های تمامی سازمان‌ها است.

۴-۳. عدم شفافیت در شاخص‌های تخصیص بودجه سازمان‌های دینی و تبلیغی

کارشناسان و فعالان عرصه دین و تبلیغ معتقدند که فقدان شفافیت در نحوه تعیین اعتبارات مصوب برای سازمان‌های دینی و تبلیغی سبب شده است تا به برخی از سازمان‌ها اعتبارات مورد نیاز جهت انجام وظایف خود تخصیص نیابد و این امر موجب کاستن از میزان کارآمدی و اثرگذاری آنها شده است.^۱ توزیع بودجه متناسب با وظایف محوله به سازمان‌ها، امکان دریافت گزارش‌های جزئی و ارزیابی عملکرد مؤثر را فراهم می‌سازد که این امر از بنیادی‌ترین اقتضائات سیاستگذاری و برنامه‌ریزی است.

۴-۴. هزینه شدن بخش قابل توجهی از بودجه سازمان‌های دینی و تبلیغی جهت جبران خدمات کارکنان به دلایلی مانند عدم رشد متناسب بودجه دستگاه‌ها همگام با تورم سالیانه

در قانون برنامه بودجه سال ۱۴۰۲، سهم فصل فرهنگ در کل بودجه کشور حدود ۲٪ پیش‌بینی شده بود [۱] فارغ از مشکلات کمبود اعتبارات این عرصه، غالب سازمان‌های دینی و تبلیغی اذعان دارند^۲ که مجبورند هر ساله درصد قابل توجهی از اعتبارات خود را صرف جبران خدمات کارکنان نمایند. غالب سازمان‌های دینی و تبلیغی بیش از ۵۰٪ از اعتبارات تخصیصی خود را - که حدود ۸۰٪ از بودجه مصوب آنها در قانون بودجه ۱۴۰۲ است - صرف حقوق و دستمزد نیروی انسانی می‌کنند و باقی‌مانده اعتبارات توانایی پوشش دادن برنامه‌های مصوب را ندارد. مضاف آنکه با افزایش تورم، درصد مرتبط با حقوق و دستمزد رفته‌رفته بیشتر می‌شود و برعکس این نسبت، سهم اعتبارات برنامه‌های کاهش می‌یابد و این به معنای افت عملکرد و اثرگذاری این سازمان‌هاست.

۵. نتیجه‌گیری

بررسی وضعیت تخصیص اعتبارات بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف نشان می‌دهد که بنا به علی ماند عدم تحقق بند «ه» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و هزینه شدن بخش قابل توجهی از بودجه سازمان‌های دینی جهت جبران خدمات کارکنان به دلایلی مانند عدم رشد متناسب بودجه دستگاه‌ها همگام با تورم سالیانه، تا آذرماه سال ۱۴۰۲، به‌طور میانگین فقط حدود ۵۸ درصد از اعتبارات هزینه‌ای و حدود ۳۱ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این دستگاه‌ها محقق شده است. در این بین برخی از حوزه‌ها مانند اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای ابلاغی برای مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی فاقد هرگونه تخصیص بوده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تخصیص اعتبارات و اقدامات مرتبط با بندهای تبصره‌های بودجه سال ۱۴۰۲ مربوط به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف عملکردی مطلوب نداشته و اقدامات پیش‌رو و پیش‌بینی شده دستگاه‌های مربوطه را با بحران روبه‌رو خواهد کرد.

منابع و مآخذ

۱. غلام‌پور آهنگر، ابراهیم و حامد سهرابی «بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۴۹): بخش فرهنگ و هنر (مقایسه سرانه هر ایرانی از بخش فرهنگ با کشورهای منتخب)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل: ۱۸۷۴۷.
۲. اصول سیاست فرهنگی کشور (۱۳۷۱). شورای عالی انقلاب فرهنگی.

گزیده سیاستی

در ۹ ماهه نخست سال ۱۴۰۲ به‌طور میانگین حدود ۵۸ درصد از اعتبارات هزینه‌ای و حدود ۳۱ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ تحقق یافته است. دو علت مهم در این رابطه عبارتند از: عدم تحقق بند «ه» تبصره «۹» قانون بودجه ۱۴۰۲ و هزینه شدن بخش قابل توجهی از بودجه این دستگاه‌ها جهت جبران خدمات کارکنان به دلایلی مانند عدم رشد متناسب بودجه دستگاه‌ها همگام با تورم.

۱. بیات، موسی. نامه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پیرامون عملکرد بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف. مخاطب نامه: دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ، ۱۴۰۲، ۱۲۱۷۱/۱۶۲۰۰-۸۲: ص ۲.

۲. بیات، موسی. نامه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پیرامون عملکرد بودجه سال ۱۴۰۲ دستگاه‌های حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف. مخاطب نامه: دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ، ۱۴۰۲، ۱۲۱۷۱/۱۶۲۰۰-۸۲: ص ۲.

